

pena de congratular-se per l'edició d'uns diaris que possibilitaran d'ampliar la visió de la història de la cultura catalana dels últims anys a través de la mirada del professor Salvat.

Amb la publicació d'aquest primer volum s'inicia un projecte, d'una envergadura considerable, que ens permet de descobrir una faceta molt més humana, sobretot plena de dubtes i d'incerteses, i comprendre millor les circumstàncies que van forjar el caràcter d'un personatge cabdal de la cultura catalana de la segona meitat del segle XX. I tot plegat, per cert, dins d'un llibre estèticament molt auster i amb una tipografia molt estilitzada.

JAÉN I URBAN, Gaspar: *Llibre de la Festa d'Elx*, Alacant: Universitat d'Alacant, 2015.

MANUEL LLANAS

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya
mllanas@uvic.cat

L'any 1984, i amb aquest mateix títol, Gaspar Jaén publicava, també a Elx i de la mà de l'editor Manuel Pastor Torres, un total de trenta proses evocadores de diferents aspectes de la Festa. El volum l'il·lustraven dotzenes d'artístiques fotografies, la majoria en blanc i negre i algunes a doble pàgina, d'Andreu Castillejos i Furió, traspasat el 2013 i a la memòria del qual va dedicada aquesta reedició dels textos.

Es tracta d'una *plaquette* de 40 pàgines i de format gran (30 × 21 cm), pulcrament editada, maquetada per l'autor mateix i coronada per un colofó generós d'informació. Aprofita, a més, les solapes de la sobrecoberta per reproduir l'entusiasta ressenya que, d'aquell volum de 1984, va publicar Vicent Andrés Estellés al suplement *Quadern de Cultura* del diari *El País* el 30 de juny de 1985. A la contracoberta, dotze quadrícules amb dibuixos de colors vius (distribuïts en el cos del volum en blanc i negre), obra també de Jaén, recreen, amb un estil que fa pensar en els vitralls, figures geomètriques, algunes de les quals amb la tècnica del trencadís. L'autor ha aprofitat aquesta reedició per sotmetre els textos a una revisió estilística, lèxica i ortotipogràfica; n'ha reescrit i ampliat un («Cel») i, en conjunt, ha optat per agrupar paràgrafs.

Diria que els trenta textos, numerats i escrits amb tots els verbs en passat —recurs que els dona l'aire d'una rememoració de vivències d'infantesa i joventut—, es poden agrupar en tres seccions. La primera abraça de l'I al v («Introït», «Terra», «Festes», «Gent» i «Idioma») i és la més tenyida d'evocacions líriques. Amb un variat repertori de recursos expressius, Jaén hi desplega un seguit d'observacions i descripcions —de caire antropològic— de la geografia física i humana de la Festa, esmaltades amb pinzellades de prosa poètica —abundants a

tot el conjunt— i amb molts paràgrafs amb inicis anafòrics («La Festa era...», «Hi havia...»).

La segona secció, més extensa, s'allarga del text VI al XIX («Cronistes», «Nom», «Consuetes», «Paraula i música», «Origen», «Llegenda àuria», «Assumpcions d'Europa», «Continuïtat», «Miracles», «Símbols», «Imatge», «Espai de la Festa», «Cel» i «Preparatius»). D'una banda, condensa les aportacions al coneixement i a la història de la Festa per part de musicòlegs, estudiosos i escriptors, des dels més reculats fins a Eugeni d'Ors; de l'altra, en glossa el context cultural europeu, el simbolisme a través del temps, les característiques de la imatge de la Mare de Déu o bé alguns elements escenogràfics que, com el de la lona que s'eleva per representar el cel, dóna lloc a passatges de gran força suggestiva:

La llum es filtrava pels clells i pels forats i originava raigs daurats en enllumenar la pols invisible de l'aire. El cercle de roba, bla, rígid, es movia compassadament conforme pujava, com un fabulós animal gegant, com una enorme balena negra, com una tortuga marina de closca fosca i flexible.

La tercera i darrera secció, que consta dels onze textos finals, se centra en les escenes i personatges de la representació en si, dins i fora de la basílica («Inici», «Plany de Maria», «Mangrana», «Joan», «Apòstols», «Mort», «Jueus», «Soterrar», «Tomàs», «Coronació» i «Salves»). En algun cas (especialment a «Mangrana»), Jaén recopila la terminologia popular relativa a la Festa, cosa que dota els textos d'una riquesa lèxica afegida. Hi sovintegen els passatges densament imatjats, com el que descriu la figura de la Mare de Déu al text XXVII («Soterrar»): «sal dels savis, foc de la natura, font misteriosa, maragda dels filòsofs, ruixim de maig, or filosofal, herba de Saturn, pedra vegetal». En aquesta línia, al final del XXVIII («Tomàs»), la túnica de Maria esdevé la rosa del Paradís que Coleridge veu en un somni i que, en despertar, es troba a la mà.

En suma, es tracta d'una esplèndida carta de presentació de la Festa, obra d'un apassionat cronista literari.

PONS, Damià: *Memòria i projecte. País, cultura i política*, Palma: Lleonard Mun-taner editor, 2014; «Temps obert» 29.

PERE ROSSELLÓ BOVER
 Universitat de les Illes Balears
 pere.rossello@uib.cat

Memòria i projecte. País, cultura i política recull quaranta-dos textos de Damià Pons, que tenen origen, forma i contingut molt diferents. En uns casos es tracta d'articles llargs, en altres són conferències; en altres, pròlegs o articles breus sobre